

K 44101207 : สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์

คำสำคัญ : ชุมชนโบราณ / วัฒนธรรมเขมร / เขาพนมรุ้ง / พัฒนาการทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของชุมชน

ปริยานุช จุมพรม : การศึกษาพัฒนาการของชุมชนโบราณในวัฒนธรรมเขมรบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ (ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15 - 18) [THE CULTURAL DEVELOPMENT OF ANCIENT COMMUNITIES SETTLED DOWN AT PHNOM RUNG , BURIRAM PROVINCE (FROM 10th - 13th CENTURY A.D.)] อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ผ.ศ.มยุรี วีระประเสริฐ และ ศ.ดร.ม.ร.ว.สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. 275 หน้า. ISBN 974 - 464 - 301 - 3

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง ในช่วงระยะเวลาไม่เกินพุทธศตวรรษที่ 18 ว่ามีชุมชนโบราณเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เมื่อไร ในสมัยใด และชุมชนโบราณเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับปราสาทพนมรุ้งในด้านใดบ้าง โดยมีขอบเขตการศึกษาอยู่ในพื้นที่ระยะรัศมี 10 กิโลเมตรรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากหลักฐานทางโบราณคดีประเภทต่างๆ อันได้แก่ ร่องรอยคูน้ำคันดินของชุมชนโบราณ ศิลารจึกโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจแหล่งโบราณคดีในบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษาพบว่า จากการสำรวจแหล่งโบราณคดีบริเวณรอบเขาพนมรุ้ง พบชุมชนโบราณจำนวน 46 แห่ง ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณรอบเขาพนมรุ้ง โดยพบร่องรอยหลักฐานการอยู่อาศัยของชุมชนโบราณตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 14 ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 15 เมื่ออิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรได้แพร่กระจายเข้ามา พบว่าชุมชนโบราณเพิ่มจำนวนมากขึ้น อิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรที่แพร่กระจายเข้ามาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน รูปแบบแผนผังของชุมชน การจัดการทรัพยากรน้ำ และมีการก่อสร้างศาสนสถานขึ้นบนเขาพนมรุ้ง ทำให้ปราสาทพนมรุ้งกลายเป็นศูนย์กลางของศาสนานินคุ ลัทธิไสวณิกาย หลักฐานสำคัญที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปราสาทพนมรุ้งกับชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ ซึ่งพบในชุมชนโบราณหลายแห่ง คือ หลักหิน สันนิษฐานว่าปักไว้เพื่อแสดงขอบเขตที่ดินที่ถูกถวายแก่ศาสนสถาน ซึ่งสัมพันธ์กับข้อความในจารึกปราสาทพนมรุ้งหลายหลัก ที่กล่าวถึงการปักหลักเขตในการกัลปนาที่ดิน หลักฐานที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง คือ เครื่องถ้วยเขมร ซึ่งพบในแหล่งโบราณคดีทุกแห่ง แสดงถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนทั้งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันและที่อยู่ห่างไกลออกไป ปราสาทพนมรุ้งนอกจากเป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนาแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่อยู่โดยรอบอย่างต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาเกือบ 400 ปี ภายหลังจากพุทธศตวรรษที่ 18 อาณาจักรเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจลง บทบาทของเขาพนมรุ้งในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและศูนย์กลางของชุมชนคงค่อยๆ ลดความสำคัญลงและคงถูกทิ้งร้างไปในที่สุด

K 44101207 : MAJOR : HISTORICAL ARCHAEOLOGY

KEY WORD : ANCIENT COMMUNITIES / KMER CULTUERS / PHNOM RUNG / THE DEVELOPMENT OF CULTURES AND COMMUNITY RELATIONSHIP

PREEYANUCH JUMPROM : THE CULTURAL DEVELOPMENT OF ANCIENT COMMUNITIES SETTLED DOWN AT PHNOM RUNG , BURIRAM PROVINCE (FROM 10th – 13th CENTURY A.D.) THESIS ADVISORS: ASST. PROF. MAYUREE VEERAPRASERT AND PROF.M.R. SURIYAVUDH SUKHASVASTI, Ph.D. 275 pp. ISBN 974 – 464 – 301 – 3.

The purpose of this research is to study the cultural development and cultural change of the ancient communities settled down at Phnom Rung during the 10th - 13th century A.D. The research will focus on the relationship between the ancient communities and Phnom Rung Temple. The study area covers the distance of 10 kilometers around Phnom Rung. The data collected for this research is based on the archaeological evidences, for example, ancient ditches, stone inscriptions, archaeological remains and artifacts found during the archaeological survey around Phnom Rung, Buriram Province.

The result of the study has revealed the fact that the topography of Phnom Rung is suitable for the settlement of the ancient communities. There were 46 ancient communities settled down around Phnom Rung starting from the 7th – 9th century A.D. The communities became more crowded during the 10th century A.D. when the Khmer cultures had spreaded into the area. After the Khmer influences, many cultural changes occurred, such as, the pattern of the settlement, water resources management, and religious sanctuaries on Phnom Rung. Phnom Rung was compared to Kailasa which was believed to be the abode of Siva (one of the principal Hindu deities). Phnom Rung Temple therefore, could be regarded as the center of Hinduism (Saivism).

It is assumed that the ancient communities were most crowded during the construction of the main building of Phnom Rung. Major evidences that show the relationship between the communities and Phnom Rung are boundary stones and Khmer ceramics which were found in every community in the study area. Apart from the center of the religion, Phnom Rung maintained the center of the surrounding communities for almost 400 years. After Khmer kingdom was weaked in the 13th century A.D., the role of Phnom Rung as the center of religious activities and communities was gradually lowered and finally vanished.